

Asya-Pasifik'te Geçen Yıldan Geriye Kalanlar

Altay ATLI

2012, Asya-Pasifik için ekonomi ve güvenlik alanlarındaki sorunların derinleştiği, ancak ortak sorunlara ortak çözümler getirme konusunda mevcut çok taraflı mekanizmaların yetersiz kaldığı bir yıl oldu.

Geride bıraktığımız yıl, Asya-Pasifik bölgesinde tarihi anlamda dönüm noktası sayılabilecek olayların, bölgeyi derinden sarsan krizlerin, dengeleri değiştiren gelişmelerin yaşandığı bir yıl olmadı. Kasım ayında yapılan Çin Komünist Parti kongresi belki yılın en önemli olayı ve bir kilometre taşı olarak görülebilir, ancak sonucunun önceden bilinmesi nedeniyle bu gelişme de Çin ve bölge açısından radikal bir etki yaratmadı.

Buna karşılık, 2012 yılı Asya-Pasifik'te önceki yıllardan gelen bazı eğilimlerin derinleştiği, siyasi ve ekonomik anlamda bazı fay hatlarının giderek belirginleştiği ve bölge ülkelerinin karşısına çözüm bekleyen sorunlar olarak net bir şekilde çıktığı, bölgedeki aktörlerin bu sorunları çözme kapasitelerinin sınırlı olduğu bir yıl oldu.

Çin ve Japon ekonomileri sıkıntıda

Bölgenin (ve dünyanın) iki büyük ekonomisi Çin ile Japonya'nın sıkıntılı bir dönemden geçtiği aşikâr. Çin'in ihracata ve ağır sanayi ile altyapı yatırımlarına dayalı büyüme modeli

yaklaşık otuz yıldır ülkeye çift haneli büyüme oranları sağlıyordu, ancak bir yandan ihracat pazarlarının daralması ve artan maliyetler yüzünden rekabet gücünün erimesi, diğer yandan haddinden fazla yatırım nedeniyle birçok sektörde atıl kapasite oluşması bu modelin sürdürülebilirliğini tartışmaya açtı.

Bunun sonucu olarak 2012'de net bir şekilde görüldüğü gibi Çin'in büyümesi hız kesti. Yılın üçüncü çeyreğinde büyüme, önceki yıla göre sadece yüzde 7,4 artışla son dönemlerin en düşük seviyesinde gerçekleşti. Çin'in yeni lideri Xi Jinping ve ekibi, ekonomik modelde iç tüketime daha fazla odaklanacak şekilde yapısal bir dönüşüm gerçekleştirme mecburiyetiyle karşı karşıya, üstelik bu gerçekleştirilse bile Çin yüzde 9-11 aralığında seyreden büyüme oranlarına veda edecek ve en iyi ihtimalde yüzde 7-8 civarında bir oranla yol almaya başlayacak.

Japon ekonomisi ise daha küresel krizin etkilerini atlatabilmişken deprem ve tsunami felaketleri ile karşı karşıya kalmıştı. Japon ürünlerine dış talebin azaldığı bir dönemde iç

talebi canlandırma girişimleri de pek başarılı olamadı ve sonuç olarak 2012 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla Japon ekonomisi resmen küçülmeye başladı. Söz konusu dönemde GSYH, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,9 oranında azaldı. Diğer yandan her ne kadar tamamına yakını iç borç olsa da ülkenin toplam kamu borcu GSYH'nin yüzde 230'u seviyesine çıkarak ekonomi üzerindeki baskıyı artırdı. Japonya, bu sorunlarla başa çıkabilecek güce ve altyapıya sahip. En çok ihtiyaç duyduğu şey ise son yedi yılda yedi başbakan eskitmiş bir ülke olarak daha fazla siyasi istikrar.

Bölgenin iki devi, ekonomik sorunları giderek artan bir oranda hissederken, 2012 yılı Güneydoğu Asya'dan başarı hikâyelerinin de geldiği bir dönem oldu. Bu bağlamda Endonezya'nın giderek ön plana çıktığını ve ülkeden uluslararası kamuoyunda "mucize" olarak bahsedilmeye başlandığını görüyoruz. 2012 yılında yüzde 6 oranında büyüdüğü tahmin edilen Endonezya, ihracata ve tabii kaynaklara bağımlılığını azaltıp, dengeli yatırım, artan iç tüketim ve büyüyen bir hizmet sektörü ile Asya-

Pasifik'in ekonomik güçlerinden birisi olarak anılmaya başlandı.

Artan güvenlik riskleri

Güvenlik açısından 2012, Asya-Pasifik'te risklerin arttığı bir yıl oldu. Kuzey Kore'de, vefat eden devlet başkanı Kim Jong Il'in yerine oğlu Kim Jong Un'un geçmesiyle ülkenin nasıl bir yönelim içerisine gireceği tartışma konusu olmuştu. Oğul Kim, bu yılın Nisan ayında uzun menzilli bir füze denemesi yaparak Kuzey Kore'nin politikalarında pek de bir değişiklik olmayacağını ortaya koydu. Bu yazının kaleme alındığı günlerde Pyongyang yönetimi yılbaşından önce bir füze denemesi daha yapacağını açıkladı.

Asya-Pasifik'te güvenlik açısından yılın en önemli gelişmeleri ise Doğu ve Güney Çin Denizleri'nde yaşandı. Bu denizlerde yer alan, karasularındaki yeraltı zenginlikleri ve stratejik konumları nedeniyle birden fazla bölge ülkesinin üzerlerinde hak iddia ettiği adalar, önceki yıllarda olduğu gibi bölge ülkeleri arasında tansiyonu yükseltmeye devam etti. Ancak 2012 Eylül'ünde Çinlilerin "Diaoyu", Japonların "Senkaku" dedikleri adalar

nedeniyle iki ülke arasında yaşanan gerginlikte olduğu gibi, bu tür adacık krizlerinin şiddetinin giderek fazlaştığını ve siyasetçiler nezdinde dozu giderek artan karşıt söylemlere, halklar nezdinde ise yükselen bir milliyetçiliğe ve bunun sonucu olarak karşı tarafı hedef alan şiddet olayları ve ekonomik boykotlara yol açtığını gördük. Tayvan sorununda taraflar arasında karşılıklı anlayış ve uzlaşma çerçevesinde büyük ölçüde bir çözüme ulaşıldığı bir dönemde, "üzerinde ot bile bitmeyen" ancak etraflarında zengin petrol ve doğalgaz yatakları barındıran bu adacıklar Asya-Pasifik'in yeni sıcak noktaları olarak karşımıza çıktı.

2012 yılında bir yandan Çin'in askeri harcamalara ayırdığı bütçesini yüzde 11,2 artırması ve yeni teknolojilere yatırım yapması, diğer yandan da seçim öncesinde Asya-Pasifik bölgesindeki askeri varlığını artıracığını açıklamış olan Obama yönetiminin seçim sonrasında ilk yurtdışı ziyaretini Güneydoğu Asya'ya yaparak bu yönde somut bir işaret vermiş olması, bölgedeki güvenlik denklemlerini daha karmaşık hâle getirdi.

Geride bıraktığımız yılda, mevcut sorunlar karşısında Asya-Pasi-

fik ülkelerini bir araya getiren çok taraflı mekanizmaların da giderek yetersiz kaldığı görüldü. Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü (ASEAN), Myanmar'ın Arakan (Rakhine) bölgesindeki Müslüman toplumun maruz kaldığı şiddet olayları karşısında, üye ülke Myanmar'ın "konunun kendi iç meselesi olduğunu" bildirmesi üzerine tamamıyla etkisiz kaldı. Örgütün Temmuz ve Kasım aylarında düzenlendiği zirvelerde Güney ve Doğu Çin Denizleri'ndeki tartışmalı adacıklar konusunda değil bir çözüm önerisi getirilmesi, görüş ayrılıkları nedeniyle konu sonuç bildirgesine bile giremedi. Diğer yandan iki senedir ABD Başkanı Obama'nın da katıldığı Doğu Asya Zirvesi gibi oluşumlar fikir alışverişlerinin yapıldığı birer platform olmanın ötesine geçemedi.

Özetleyecek olursak, 2012 Asya-Pasifik için ekonomi ve güvenlik alanlarındaki sorunların derinleştiği, ancak ortak sorunlara ortak çözümler getirme konusunda mevcut çok taraflı mekanizmaların yetersiz kaldığı ve her ülkenin tabir yerindeyse kendi başının çaresine baktığı ya da ikili ilişkiler üzerinden meselelere yaklaştığı bir yıl oldu. ■